

Palament [1405]; *palamenta* [1604]. *Palejador* de tintorer. *Paell*.

Palenc [Jaume I] començà per ser una forta palisada defensiva, en pla de guerra (no pas per a justes): «cara cosa fo d'armes --- en Maylorques --- que nuyl hom de peu --- no osà jaure ab Nós en la ost --- al vespre anaven-se recuyllir a la mar: e faem nostra ost va<1>lejar ab *palenc* e ab vayls: e havia-hi dues portes, e nuyl hom no-n podia exir sinó per manament de Nós» (Ag., 114.7).

Altrament en el S. xv, on ja se li nota el significat lliça de justes: «com se veés ja molt prop de la *liça* --- se més en aquell racó; emperò, al entrar, cuydà caure d'espatles, e caygut fóra, certament, si lo *palenc* no-l hagués tengut per detràs», *Curial* (NCL, 11, 232); «Lo Rey ab tots los grans senyors --- entraren dins lo *palenc* hon jahia lo cavaller mort; e, ab molt gran processó e honor, lo portaren en la sglésia de Sanct Jordi; hon havia feta una singular capella per aquells qui en les armes serien morts», JoMartorell (Ag., 154, § 52) i sovint en el *Tirant*. També oc. ant. *palenc* [c. 1200, Gavaldà], mentre que el cast. *palenque*, per més que ja es documenti des de c. 1255, és evidentment manllevat, de l'oc. o potser més aviat del cat. (DECH IV, 356b1ss.).

Paler 'mariner que posa els pals de varar'. *Palera*. *Palot*. *Palitroc*, -troques, -atreco, -atreca, alteracions del cast. *palitroque*, abans *palitroque* [1737], derivat de *palito*. *Empalar* [1647 «adigere stipitem per medium hominem; sudibus infingere aliquem; suffigere peracuto palo», *DT*o; «ennastar algú en un pal com los aucells en lo ast», Lab. 1839]; *empalament* [Lacavalleria]; *empalada*. *Apalejar* castellanisme rar i horrend. *Contrapalar*; *contrapal*.

D'un dim. mossàrab de PALUS ve el mall, i men. *politxó* 'aspre, pal que es posa per aguantar els raïms d'un cep' [1428]; «predicau que hem d'observar / la llei com un sí-senyor, / perquè és un fort *politxó* / que no mos deixa escapar», PdAPenya (*Po. Pop.*, 51): -tx-evidentment mossàrab provinent de -ict-: en rigor és doncs igual al mossarabisme lisboeta *baliza* 'pal clavat al fons del mar per assegurar un rumb' (BALISA) (< PAL-ICIA). Una variant menys mossàrab conservà la a: *palitxóns* en doc. de St. Celoni de 1370 (BABL XII, 136; grafia *paluxons* junt amb *cloïssa* 'tancat', en doc. Bna. S. XIV (BABL XI, 313).

Pronunciat pels moros *pāliḥon* (= *pelitxon*), sofrí les assimilacions vocàliques típiques dels mossarabismes, *pe-ó* > *po-ó* i -*econ* > -*utxó*). És fantàstica i indefensable fonèticament l'etimologia d'*AlcM* PAXILUM, amb una inconcebible metàtesi. *Apolitxonar* o *itjonar* men. (amb arabització de > > -ǧ-): «Es Cep --- carregà de rem ('raïm') sense eima, i no pugué amb es viatge. --- No hi haurà una planta que m'ajudi, un bon abre que m'*apolitxonit*', digué. S'om li allargà una de seus branques, i fermant-s'hi sa patra, envià amunt pàmpols i rams», Camps Merc. (*Folkl. Men.* II, 31). *Politxonador*. *Empolitxonar*.

CPT.: *Palafit*, pres del fr. *palafitte* [1865], i aquest de l'it. *palafitta*, antic plural en -a, pròpiament 'pals

clavats'. *Palficat*. +*Palafic*, JMarc i Ave. no definit, probablement, nom d'acció d'(a)ficar o clavar un pal'. Anàlogament, *palmetut*, pròpiament 'pal clavat' ribag. (la frase que recull *AlcM* és «hala, *pal metut* que es caga a l'aumut!», ben descrit pel que allí conta que fan en aquest joc). *Palifusa* (-ssa) grafia bàrbara de la frase marinera *donar pal i fusa* (= *donar fusa*).

Palplantat 'dret i plantat com un pal', documentat des de 1880 pel Diccionari Aguiló; Joaquim Ruyra; no en sé notícies anteriors, però certament és expressió ja antiga; *esperar-se* o *estar a palplantó* a Centelles etc., on ho pronuncien a *payplantó*, derivació que salta a la vista (ni cal refutar el judici erroni de Barnils, RFE IV, 276, en donar-ho com a compost de *peu*). *Palobria* 'nus amb què fermen animals a una estaca badada pel mig' Baix Segre (*AlcM*), parasintètic de *obrir el pal* (forma amb -ia o amb -eria i contracció haplòlògica); o més aviat de *pal d'averia*; amb -o mossàrab?; o **pallevaria* (metàt.) labialitzat en *palob(ar)ia*.

Palors, format amb *orsa* 'cap d'una peça de sardinals' Costa Brava; la pronúncia antiga de -*orç* era igual a -*orts* [*EntreDL* I, 28], d'on s'extragué anàlogament algun cop un singular + *palort*: «dues scodes --- sis perns de ferro --- un *palort* de camí [= cànem], 4 teules ---», Inv. Drassanes a. 1489 (*Consolat*, ed. Moliné, p. 372). *Palo-santo* (DECH, PALO, n. 3); *palo-santer*.

Perpal, mot de formació no ben segura, però en tot cas tret ben segurament de *pal* com a compost o derivat [S. XIII]: «una maça de ferre e tres tescons e un *perpal* e cinc reylles, e cinc exades, e ---» en un doc. de Corbins (al NE. de Fraga) de 1299 (BABL VI, 71); «unum *perpal* de ferr» en un doc. ross. de 1364, i tres més de la mateixa grafia de 1399 i dels anys intermedis (*InvLC*).

En rigor sembla que ja tenim aquest mot, cap a l'any 1200, en Guillem de Berguedà, on figura *perpal* rimant amb *leial*, si bé amb una aplicació estranya car ho diu del tron d'un bisbe (*Canç.* Gil, 210.21, Ugolini, *ARom.* XXIII, 42); però, donat l'estil retorçat i fantàstic d'aquest violent satíric, es concep que hagi volgut aplicar-ho com a al·lusió malèvola o provocativa, potser donant a entendre que aquest bisbe comet actes forçats i lletjos abusant de la força coactiva que li confereix l'església; «ab *perpal* de punta squimada», aplicat obscenament al membre (*Canç. Satíric Val.*, p. 49). «DE LA PARET Y VOCABLES de Edificar: *parpal* --- *parpal* de ferro, vectis ferreus», OPou (*TbPu.*, 4). «Los alsaprens de ferro li tiran, y roccassos, / y darrera 'ls esqueixos de serra, al enjegà'ls, / com rius al mar devallan, apuntalant los brassos / en plàtanos sens branques que-ls feyan de *parpals*», *Atl.* VI, 52d (ja així en la versió de 1867).

Avui és un mot usat en tot el nostre domini lingüístic, que sento des del migdia valencià fins a l'Albera (*um parpal*, Boadella, 1939), i des de Lleida («*parpal*: barra de ferro o de fusta que fa palanca», JBXuriguera, 1964) fins a les Illes, Eivissa inclosa («*parpal*: palanca», PzCabr.). El DOrt. i el DFa.1 grafien *parpal*, ortografia rectificada a profit de *perpal*, per DFa.2, per encàrrec del mestre, a recomanació que